

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**

**Методичні рекомендації до
написання бакалаврських робіт
з психології**

Глухів – 2024

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІ Педагогіки і психології протокол № 7 від 28 серпня 2024 р.

Рекомендовано

кафедрою педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Протокол №1 від 27 серпня. 2024 р.

Рецензенти:

***В. Чернобровкін**, професор, доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології та педагогіки НУ «Києво-Могилянська академія»*

***О. Мегем**, доцент, кандидат педагогічних наук, магістр психології, зав. кафедри біології, здоров'я людини та методики навчання Глухівського НПУ ім. О. Довженка*

Методичні рекомендації до написання бакалаврських робіт з психології /Укл. Ільїна Н.М., Полілуєва І.В., Зінченко В.П. РВВ Глухівського НПУ ім. О. Довженка. 2025. 44 с.

© ГНПУ ім. О. Довженка

© Ільїна Н.М.

© Полілуєва І.В.

© Зінченко В.П.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА З ПСИХОЛОГІЇ	7
1.1. Призначення бакалаврської роботи	7
1.2. Мета і завдання бакалаврської роботи	7
2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	10
2.1. Етапи організації та проведення психологічного дослідження	10
2.2. Вибір теми дослідження	10
2.3. Обґрунтування наукового (понятійного) апарату теми	12
2.4. Етап роботи над змістом теоретичної та емпіричної частин наукового дослідження	13
2.5. Проведення емпіричного дослідження	15
2.6. Аналіз та інтерпретація результатів. Формулювання висновків (аналітичний етап)	16
2.7. Підсумковий етап дослідження.	17
3. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ, ЗМІСТУ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБСЯГУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	18
3.1. Структурні компоненти бакалаврської роботи	18
3.2. Обсяг кваліфікаційної роботи	19
3.3. Титульна сторінка і зміст роботи	19
3.4. Вступна частина бакалаврської роботи	19
3.5. Вивчення та опис стану проблеми	22
3.6. Методи та методика дослідження	25
3.7. Опис та представлення результатів	26
3.8. Оформлення тексту бакалаврської роботи	28
4. ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ	32
4.1. Підготовка студента до захисту	32
4.2. Обов'язкові процедури допуску бакалаврської роботи до захисту	33
4.3. Захист бакалаврської роботи	34
4.4. Критерії оцінювання бакалаврської роботи	37
ЛІТЕРАТУРА	39
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Навчаючись у стінах закладу вищої освіти, майбутні психологи мають нагоду випробувати свої можливості в написанні наукової роботи фахового спрямування. Студентські наукові роботи виконуються в межах завдань навчально-наукових досліджень, які заплановані в освітньо-професійних програмах та навчальних планах закладів вищої освіти.

Самостійний науковий пошук здійснюється вже на першому курсі, коли студент формує пакет літературних джерел і здійснює активну аналітичну роботу в напрямку встановлення сучасних тенденцій розвитку певної галузі наукових знань, наявних проблем теоретичного та методологічного характеру. Продуктом першої самостійної наукової роботи є літературний реферат. Більш високий рівень науково-дослідної активності студенти-психологи мають виявити на другому курсі навчання, працюючи над курсовою роботою. На старших курсах вони мають можливість удосконалити свої дослідницькі уміння й навички, вирішуючи завдання в межах дипломних робіт.

Виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи є важливим чинником наукового та особистісного становлення психолога та сприяє формуванню цілеспрямованості, наполегливості, культури наукової праці. Регулярне вирішення завдань щодо організації дослідницької діяльності позитивно впливає на розвиток комунікативних та організаторських здібностей. Необхідність збору емпіричних даних та їх обробки є важливим чинником формування та розвитку навичок щодо застосування науково-дослідної методології та психодіагностичного інструментарію. В цілому виконання студентами різних видів наукових робіт сприяє поглибленню, систематизації та закріпленню теоретичних знань, набуття ними навичок самостійної обробки, узагальнення та короткого систематизованого викладу матеріалу.

Важливо ще раз наголосити на необхідності прояву студентами, які займаються науковими дослідженнями, *академічної доброчесності, самостійності та усвідомленості*. Ці якості можуть проявитися й отримати подальший розвиток за таких обставин:

- активізація самостійного вибору або формулювання пробних варіантів дослідницьких тем,
- забезпечення мотивованого вибору тем із запропонованого списку,
- дотримання і логічно обґрунтований поступальний розвиток дослідницької лінії, яка була обрана на початкових етапах науково-

дослідної діяльності.

Студенти, що виконують бакалаврську роботу, оволодівають такими компетентностями:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності;

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

ФК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел

ФК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій

ФК6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження

ФК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

ФК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

ФК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Бакалаврська робота забезпечує програмні результати навчання:

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні з рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН15.Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

ПРН16.Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

1. БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА З ПСИХОЛОГІЇ.

1.1. Призначення бакалаврської роботи.

Бакалаврська кваліфікаційна робота є дослідженням (розробкою) у рамках освітньої програми конкретного проблемного питання або науково-практичного (методичного) завдання з елементами наукового пошуку.

Вимоги до засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевої мети освітньо-професійної підготовки, зокрема, до бакалаврської роботи, визначаються галузевим стандартом вищої освіти «Засоби діагностики якості вищої освіти» для освітньо-кваліфікаційного рівня Бакалавр спеціальності 053 Психологія.

Виконання й захист бакалаврської роботи дозволяють визначити рівень теоретичної і практичної підготовки здобувача, перевірити його здатність бути дипломованим фахівцем-психологом у межах освітньої програми.

1.2. Мета і завдання бакалаврської роботи

Головною метою написання бакалаврської роботи є оволодіння студентами інтегрованою здатністю розв'язувати складні завдання й проблеми в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідницько-пошукових дій на основі засвоєних за весь період навчання загальних та фахових компетентностей відповідно до вимог стандартів вищої освіти. Кваліфікаційна робота з психології є одним із видів наукової роботи, що сприяє підвищенню теоретичного та методологічного рівня професійних знань, умінь і навичок студентів. Виконання кваліфікаційної роботи дозволяє оволодіти навичками наукової праці, систематизувати, закріпити, поглибити та розширити здобуті знання, вміння, навички щодо певного комплексу навчальних дисциплін, продемонструвати уміння самостійно і творчо вирішувати професійні завдання.

Виконуючи кваліфікаційну роботу, студент повинен продемонструвати уміння висувати наукову гіпотезу, ставити завдання дослідження, планувати і здійснювати збір матеріалу, обробляти, критично аналізувати, систематизувати, узагальнювати та інтерпретувати інформацію з теми наукового дослідження, логічно обґрунтовувати, формулювати висновки і рекомендації.

Виконання бакалаврської роботи передбачає: поглиблення,

систематизацію та закріплення отриманих за час навчання компетентностей студента;

- розвиток здатності обирати й аналізувати наукову чи практичну психологічну проблему, робити висновки й узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань, обґрунтовувати конкретні рекомендації, які можуть мати теоретичний і/або практичний характер;
- напрацювання й розвиток навичок самостійної роботи й творчого пошуку, в тому числі в умовах, що змінюються;
- оволодіння методикою наукових досліджень та психологічного експерименту;
- визначення рівня підготовленості випускника до майбутньої професійної діяльності, самовдосконалення й продовження навчання для здобуття наступного рівня вищої освіти.

Бакалаврська робота з психології є кваліфікаційним навчально-науковим дослідженням студента, що виконується на завершальному етапі навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр".

Вона може базуватися на матеріалах та творчих продуктах, які були отримані під час роботи над курсовою науковою роботою. Така робота дає можливість закріпити та розвинути дослідницькі та аналітичні здатності, які були вироблені на початкових етапах дослідницької діяльності. Вона має ряд ознак, які піднімають її на вищій організаційній та процесуальній щабель порівняно з курсовою роботою:

- більший обсяг;
- вищий рівень складності наукових проблем, які підлягають вивченню;
- більш диференційовані аналітико-синтетичні операції, які застосовуються до інформаційних масивів та емпіричного матеріалу;
- глибше осмислення практичної значущості отриманих наукових результатів;
- більш свідоме ставлення до підбору методичних засобів дослідницької діяльності;
- необхідність більш детального знання літературних джерел, присвячених обраній тематиці.
- Виконання бакалаврської роботи передбачає започаткування більш

досконалої методології здійснення наукової творчості.

З оглядом на загальне положення МОН України про дипломну роботу в університеті можна охарактеризувати дипломну роботу з психології з таких позицій:

- вона передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань з психології та застосування їх під час вирішення конкретних наукових, технологічних, освітньо-виховних та методичних завдань;
- має забезпечувати розвиток навичок самостійної пошукової роботи в галузі фахової діяльності психолога;
- сприяти оволодінню методикою дослідження та експерименту, пов'язаних з темою роботи.

Виходячи з цих міністерських положень, за своїм основним змістом бакалаврські роботи можуть бути історичними (базуватися на ретроспективному осмисленні проблем психологічної науки та практики), теоретико- експериментальними або методичними.

Обов'язковим є виконання загальної вимоги щодо змісту дипломної роботи – витримування органічного співвідношення теоретичної та практичної частин, які разом мають скласти цілісну структуру науково-пізнавального процесу.

Бакалаврські роботи з психології мають виконуватися в межах базових дисциплін психологічного циклу фахової.

Теми бакалаврських робіт з психології та їх керівники визначаються випусковою кафедрою й доводяться до відома здобувачів на початку IV року навчання. Студенту IV курсу надається право запропонувати свою власну тему за умови її обґрунтування. В нормативних документах МОН України передбачається вірогідність зміни або уточнення теми бакалаврської роботи за наявною об'єктивною аргументацією, яка подається на випускову кафедру. Далі ці зміни мають бути затвердженими розпорядженням директора інституту не пізніше ніж за два місяці до початку державної атестації.

Дипломна робота бакалаврського рівня є однією з форм державної атестації і тому її захист проводиться на державному екзамені з психології в присутності членів комісії з підсумкової атестації.

Під час захисту бакалаврської роботи випускник повинен продемонструвати ступінь сформованості компетентностей щодо глибокого осмислення вивченої проблематики, комплексного використання

дослідницьких методів та методик, ведення самостійного наукового пошуку, системного вивчення його результатів У цілому виконання студентами бакалаврського дослідження ставить перед ними вимогу щодо вдосконалення методології творчого процесу.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

2.1. Етапи організації та проведення психологічного дослідження.

Робота над кваліфікаційною роботою відбувається відповідно до таких **етапів наукового дослідження**:

1. Вибір теми і формулювання дослідницького завдання: *підготовчий етап*.
2. Пошук джерел та літератури, опрацювання матеріалів: *інформаційний*.
3. Встановлення фактів, їхня верифікація: *етап реконструкції*.
4. Інтерпретація фактів, встановлення зв'язків і залежностей між подіями та явищами: *аналітичний*.
5. Написання тексту роботи: *нарративний*.

Наведені етапи передбачають вивчення стану проблеми, планування дослідження, опис та представлення результатів.

Відповідно до вказаних етапів наукового дослідження, **виконання кваліфікаційної роботи** здійснюється у такій послідовності:

- Вибір теми кваліфікаційної роботи.
- Визначення об'єкта та предмета дослідження.
- Написання вступу.
- Теоретичний аналіз літератури.
- Підготовка до дослідження та його проведення.
- Оформлення кваліфікаційної роботи: компоновка підготовлених текстів у розділи, підрозділи та параграфи, написання висновків, написання та коректування кінцевого варіанту вступу.
- Коректування списку літератури, додатків.
- Оформлення титульної сторінки.

2.2. Вибір теми дослідження

Теми робіт студенти обирають зі запропонованого кафедрою переліку, але можуть і самостійно пропонувати чи обирати теми (за умови обов'язкової

консультації з керівником). Уточнення теми після її затвердження можливе за заявою здобувача.

Обираючи тему майбутньої наукової роботи, варто враховувати, що вона повинна бути достатньо актуальною та конкретною, щоб мати можливість розглянути її у межах обсягу кваліфікаційної роботи. Водночас тема повинна бути достатньо важливою, вартою уваги дослідника і, крім того, бути цікавою самому студенту. Для правильного вибору теми студент консультується з науковим керівником, який допоможе її сформулювати (у випадку її самостійного вибору), поставити цілі та завдання кваліфікаційної роботи, дасть поради щодо методики її виконання, але самостійність виконання та академічна добросовісність – головні вимоги до кваліфікаційної роботи.

Що потрібно насамперед *враховувати при виборі теми* кваліфікаційної роботи?

- Інтереси та вподобання студента.
- Рівень складності досліджуваної проблеми та реальний рівень знань, умінь і навичок студента на даному етапі навчання. Надто складні теми, що не відповідають рівню фахової підготовки здобувача освіти, не сприятимуть його самореалізації як науковця.
- Можливості щодо проведення емпіричного психодіагностичного дослідження з обраної теми з вибіркою не менше 20 осіб. Обираючи тему без урахування того, як і з ким буде проведено дослідження, студент може зіштовхнутися з труднощами в процесі його організації та проведення.
- Актуальність теми, її наукову новизну та практичне значення. Звичайно студентська кваліфікаційна робота з психології не передбачає великих наукових відкриттів, проте має бути актуальною та містити елементи теоретичної та практичної значущості.

Важливо також, щоб бакалаврська робота була написана у науковому стилі з посиланнями на інформаційні джерела (монографії, статті в вітчизняних та зарубіжних виданнях щодо досліджуваної проблеми).

Отже, на **підготовчому етапі** здійснюється вибір теми наукового дослідження. Це робиться разом із науковим керівником з оглядом на рівень зацікавленості тематичним напрямком та на сприятливість реальних умов щодо виконання дослідницьких завдань. Тут також ураховуються особисті попередні напрацювання в тій чи іншій сфері наукового пізнання.

2.3. Обґрунтування наукового (понятійного) апарату теми.

Після визначення теми необхідно провести роботу щодо її осмислення та *обґрунтування актуальності*. Тут передбачається попередня робота з відповідними інформаційними джерелами (підручниками, монографіями, періодичними фаховими виданнями, ресурсами мережі Internet тощо). Під час роботи над теоретичною частиною аналізу підлягають наукові праці, які орієнтовані на вирішення обраної проблематики. Метою такої роботи є визначення рівня розробленості напрямку, який цікавить дослідника. Тут необхідно визначити ті аспекти, які не достатньо розроблені або вивчені. Саме вони є джерелом щодо активізації подальшої дослідницької роботи.

У результаті такої початкової роботи виникають **гіпотези**, які є науковими припущеннями, що потребують емпіричної перевірки. Вони спонукають до побудови плану наукового дослідження, який передбачає визначення його: **мети, об'єкта, предмета та завдань**. При цьому слід враховувати, що між цими елементами плану та темою обов'язково має бути логічна узгодженість. Звичайно ж і результати, отримані в ході дослідження, мають перебувати в логічному зв'язку з виділеними складовими.

Об'єкт наукового дослідження – психічна реальність як така: процес або явище, що підлягають вивченню; психіка взагалі і людина зокрема; природне і соціальне буття людини в їх єдності; людина в її цілісності.

Предмет наукового дослідження міститься в межах об'єкта. Це конкретизована частина реальності, яка буде вивчатися дослідником.

Таким чином, "об'єктам виступає те, що досліджується, а предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення, тобто як категорії наукового процесу вони співвідносяться між собою як загальне і часткове, предмет вивчає тему дослідження".

Завдання наукового дослідження визначаються у відповідності до його мети. Вони мають відноситися до теоретичного, методичного та практичного аспектів дослідницької роботи.

Важливо спланувати *календарний графік* виконання дослідницьких завдань. Допомога в цій справі надається з боку наукового керівника. Його поради є необхідними і при розробці всіх інших пунктів планування. Крім того, науковий керівник має здійснювати контроль над ходом роботи, проводити консультації, рекомендувати літературу. На заключному етапі

дослідницької роботи він дає детальний відгук.

Кафедра, яка відіграє роль остаточної контрольної та експертної інстанції, має право визначати терміни попереднього та остаточного захисту студентами бакалаврських робіт. Через колегіальне рішення провідних фахівців, що формується на державній підсумковій атестації з психології, визначається оцінка результатів конкретних студентських наукових робіт. До уваги тут беруться як зміст відзиву наукового керівника, так і рецензії. У випадку захисту дипломних робіт (на бакалаврському рівні) вимагається одна рецензія від кваліфікованого фахівця.

2.4. Етап роботи над змістом теоретичної та емпіричної частин наукового дослідження.

Цей етап студент повинен розпочати з ретельного ознайомлення з основними інформаційними джерелами, керуючись формулюванням обраної наукової теми. Тут передбачається робота з бібліотечними картотеками, довідниками, словниками, ресурсами мережі Internet.

Продуктом такої діяльності мають стати власні робочі картотеки та тезауруси. В подальшому вони будуть виконувати роль основних координат пошуку необхідних літературних джерел, які мають бути ретельно опрацьованими. Але ці матеріали потрібно спершу подати до розгляду науковому керівнику. А вже потім, після відповідного узгодження та коригування, приступати до пошуків джерел основної теоретичної, методологічної та методичної інформації.

Отримавши відповідну літературу, студент повинен її уважно вивчити та законспектувати. В конспекті мають бути відображеними основні думки та погляди авторів, власні теоретичні узагальнення у вигляді коротких висновків, думки та ідеї. На заключному етапі такої роботи слід переглянути всю сукупність зібраного матеріалу, ретельно проаналізувати його з метою вироблення цілісного уявлення щодо предмету вивчення та сформулювати попередній план роботи, який матиме відбиток під час друкування змісту наукового дослідження. Цей зміст повинен бути розміщеним на третій сторінці друкованої праці і має таку основну структуру:

Вступ.

I. Розділ 1. (Теоретична частина).

II. Розділ 2. (Прикладна частина, опис методики дослідження або Експериментальна частина).

III. Розділ 3. (Емпіричний розділ або Формуючий експеримент).

IV. Висновки.

V. Перелік використаної літератури.

VI. Додатки.

На етапі роботи над змістом слід деталізувати другий пункт змісту наукової праці, здійснивши його диференціацію на певні підрозділи. У такий спосіб будуть визначені окремі напрямки вивчення теоретичного матеріалу. Структура змісту після його побудови повинна бути поданою до розгляду науковим керівником.

Після погодження з керівником зміст стає базовим орієнтиром щодо подальшого оформлення наукової роботи. Всі розділи, які вказані в змісті повинні бути відображеними в рукописі і наповнені відповідним матеріалом. При його створенні варто дотримуватися всіх вимог сучасної граматики та нормативних документів, які окреслюють правила оформлення текстів студентських наукових робіт (див. розділи 2 та 3). У разі потреби перед вступною частиною наводиться перелік умовних позначень, термінів, скорочень, символів, які мають місце в тексті всієї роботи. Тут слід дотримуватися певних правил. Цей перелік слід подавати в двох колонках: у лівій колонці розміщують визначення, скорочення тощо; в правій – їх детальну розшифровку.

У вступі формулюються основні положення, які визначають увесь хід подальшої роботи. Завдання вступної частини – зорієнтувати читача у тематиці праці, представити тему роботи, дослідницьке завдання, пояснити, чим важливе та цікаве звернення до даної теми, розкрити ширший історичний, суспільний та інтелектуальний контекст досліджуваного явища. Тут, зазвичай, відображають сучасний стан наукової проблеми та його оцінку, називаються прізвища науковців, які займалися досліджуваною проблематикою, вказують на актуальність обраної теми та обґрунтовують її. Варто вказати на зв'язок даного дослідження з існуючими науковими програмами, планами. Після цього друкуються визначення мети, об'єкту, предмету, гіпотези та завдання наукового дослідження. І, нарешті, вказується на його сутність та значущість отриманих результатів. Загальний об'єм вступної частини не повинен перевищувати 3-4 сторінок.

Загалом, вступ повинен представити науковому співтовариству головну думку праці та ті положення, які він збирається обґрунтувати та захистити в основній частині роботи.

Теоретична та експериментальна частини умовно позначаються як

основна частина наукової роботи, хоча в змісті це словосполучення не друкується. В її окремих розділах здійснюють виклад змісту теми дослідження.

Теоретична частина починається з літературного аналітичного огляду, який, як правило, є першим розділом у тексті наукової роботи, присвячується огляду літератури. Цей етап роботи передбачає пошук необхідної літератури у бібліотеках та її опрацювання. Студент при цьому повинен показати вміння працювати з літературою, гарний рівень засвоєння вивченого матеріалу, наявність власної думки при оцінці отриманої інформації.

У кожному теоретичному розділі повинні бути обов'язково наведені погляди, думки, емпіричні факти дослідників, які працювали над вирішенням відповідних наукових проблем та завдань. Їх слід викладати для підтвердження певних тез у визначеній логічній послідовності. До кожного смислового блоку студент повинен формулювати доречні узагальнення та коментарі, висловлюючи і власні думки та міркування. Загалом кожний розділ повинен мати довершений вигляд і закінчуватися загальними висновками та відображенням основної ідеї.

У розділах, які відображають результати власних **емпіричних досліджень** студента, потрібно подавати результати застосування методів (експерименту, наукового спостереження, анкет тощо) та методик дослідження (тестів, опитувальників, проєктивних методик тощо).

Як правило, експериментальна частина складає другий або третій розділ рукопису кваліфікаційної роботи. Він має містити як мінімум два підрозділи (параграфи).

У першому підрозділі робиться обґрунтування експериментального дослідження.

Для наповнення змісту емпіричної частини кваліфікаційної роботи необхідно попередньо провести обстеження певної вибірки згідно з наміченим планом з метою отримання емпіричного матеріалу.

2.5. Проведення емпіричного дослідження

Для проведення емпіричного дослідження необхідно:

Обрати валідні та надійні дослідницькі методи. Відомо, що не всі методи підходять для вивчення тих чи інших психологічних явищ. Наприклад, для дослідження інтелекту чи пам'яті не підходить методи спостереження, проте більш валідними буде метод тестів. Для вивчення суб'єктивних ставлень потрібно застосувати методи, які допоможуть їх

виявити – наприклад, опитування: бесіда, інтерв'ю тощо.

Сформуувати вибірку дослідження. Вибірка формується відповідно до обраної теми. Якщо тема дуже вузька і специфічна, а методи дуже складні та громіздкі, то допускається менша кількість досліджуваних. Також кількість досліджуваних може залежати від складності проблеми, віку та специфіки вибірки. Наприклад, досліджуваних таких категорій, як переможці спортивних змагань, обдаровані діти, хворі на певні рідкісні захворювання довгожителі і т.ін. апріорі не можуть бути у великій кількості. Тому за наявності вказаної специфіки досліджуваної проблеми та ступеня складності методів кількість досліджуваних обговорюється з науковим керівником.

Оптимальна кількість досліджуваних для бакалаврської роботи – близько 30 осіб.

Досліджуваних слід забезпечити *стандартними бланками* для відповідей (паперовими чи електронними) або іншими необхідними матеріалами. Подбавши про це наперед, ви заощадите час проведення дослідження, зробите свою роботу охайнішою і швидше здійсните підрахунки.

2.6. Аналіз та інтерпретація результатів. Формулювання висновків (аналітичний етап)

При обробці результатів психологічного дослідження науковець шукає закономірності, аналізує отриману інформацію, здійснює класифікацію виокремлених фактів за явищ за типами, рівнями, класами та ін.

основні результати емпіричних досліджень наводяться у другому підрозділі експериментальної частини, а також здійснюється їх обговорення. Тут потрібно реалізувати завдання дослідження й підтвердити чи спростувати гіпотезу. На цьому етапі створюється власне наукове знання, що передбачає опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник повинен зіставити, осмислити отримані ним дані, пояснити їх, відстежити та пояснити тенденції та закономірності. У цьому розділі отримані в ході дослідження дані можуть порівнюватися з результатами, одержаними іншими дослідниками.

Для *обробки отриманих результатів* використовуються методи математичної статистики, які об'єктивно демонструють особливості досліджуваних психологічних явищ, відмінність, взаємозв'язок між ними тощо.

Загалом другий підрозділ має закінчуватися висновками, в яких

відображаються основні результати проведеного емпіричного дослідження. Після завершення роботи над експериментальною частиною її слід подати на розгляд науковому керівнику.

Крім локальних висновків, які стосуються змісту окремих розділів у кінці рукопису друкуються загальні висновки, які стосуються як теоретичної, так й експериментальної частин. Аналіз висновків дає підстави говорити, зокрема, про підтвердження або спростування наукової гіпотези.

2.7. Підсумковий етап дослідження.

Завершуючи виконання кваліфікаційної наукової роботи, варто ще раз переглянути всі зібрані та надруковані матеріали, проаналізувати їх і у випадку встановлення помилок, недовиконань зробити потрібні виправлення, уточнення, корегування та доповнення в змісті рукопису. Можливо, що такої роботи потребуватиме список літератури та додатки. На цьому етапі, знову ж таки, з боку наукового керівника, передбачається допомога. Його думка буде вирішальною при здійсненні такої роботи. До того ж у випадках написання дипломних робіт важливо враховувати зауваження рецензентів.

Таблиця 2.1

Орієнтовний графік роботи над бакалаврським дослідженням

№ п\п	Зміст роботи	Термін виконання
1.	Вибір теми наукового дослідження, вивчення наукової літератури, затвердження теми і керівника.	До 25 вересня
2.	Отримання консультації у керівника, вивчення наукової літератури, розробка плану роботи, визначення об'єкта, предмета, мети, гіпотези, завдань дослідження, критеріїв оцінювання.	До 1 жовтня
3.	Робота над теоретичною частиною дослідження, аналіз літературних джерел. Розробка та апробація методики дослідно-експериментальної роботи	Листопад - грудень
4.	4. Подання теоретичної частини дослідження та методики експериментальної роботи для першого читання науковим керівником.	До 1 січня

5.	Усунення зауважень, врахування рекомендацій наукового керівника, подання теоретичної частини наукового дослідження на друге читання.	За домовленістю з науковим керівником
6.	Проведення експериментальної роботи. Поетапний аналіз та обговорення її результатів.	Січень-квітень
7.	Подання першого варіанту дослідно-експериментальної частини наукового дослідження на перевірку науковому керівнику.	Перший тиждень квітня
8.	Врахування рекомендації наукового керівника, збагачення роботи додатковими дослідженнями, що проводилися під час педагогічної практики, підготовка варіанту роботи до рецензування.	До 20 квітня
9.	Отримання рецензії, подання роботи і рецензій науковому керівникові.	До 28 квітня
10.	Попередній захист роботи на кафедрі.	До 20 травня
11.	Доопрацювання бакалаврської роботи з урахуванням рекомендацій рецензентів, наукового керівника, кафедри. Остаточне оформлення роботи, подання її науковому керівникові на підготовку відзиву.	До 1 червня

3. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ, ЗМІСТУ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ОБСЯГУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

3.1. Структурні компоненти бакалаврської роботи

За своєю структурою кваліфікаційна (дипломна) робота, як правило, складається з таких елементів:

- титульна сторінки визначеного зразка;
- анотація та «ключові слова» (українською і англійською мовами) до однієї сторінки;
- зміст із зазначенням номерів сторінок кожного розділу та параграфів;
- перелік умовних позначень і скорочень (за необхідності);
- вступ;
- окремі розділи, що складаються з підрозділів і завершуються висновками;
- загальні висновки;

- список використаних джерел (у тому числі закордонних видань – мовою країн Європейського Союзу);
- додатки (таблиці, діаграми, ілюстрації, документи, розрахунки, методичні розробки, моделі, макети виробів тощо – за необхідності).

3.2. Обсяг кваліфікаційної роботи

Загальний **обсяг** бакалаврської роботи становить від 40 до 60 сторінок (без списку літератури та додатків).

3.3. Титульна сторінка і зміст роботи

«Лицем» бакалаврської роботи є **титульна сторінка**, з якої починається кваліфікаційна робота. Тут вказують установу (Міністерство освіти і науки України), повну назву ЗВО, назву кафедри, тему кваліфікаційної роботи, дані про виконавця роботи, дані про керівника та його науковий ступінь, місто і рік виконання роботи. Зразок оформлення титульної сторінки (див. Додаток А).

Наступна сторінка – це **зміст роботи**. Зміст включає в себе всі розділи кваліфікаційної роботи. Орієнтовний зразок оформлення змісту наведено в Додатку Б. У змісті вказуємо нумерацію сторінок кожного розділу (на відміну від плану, де номери сторінок розділів не вказуються).

Плануючи власну наукову працю, слід зважати на загальні вимоги та рекомендації: теми кожного розділу однаково важливі за своїм значенням; розділи повинні бути приблизно однакові за довжиною та охоплювати весь матеріал, що стосується теми, але не вміщувати нічого зайвого; теми і зміст окремих розділів не повинні «накладатися»; жоден із пунктів плану не повинен повторювати назви роботи.

Основні вимоги до оформлення тексту кваліфікаційної роботи описано у розділі 4.

3.4. Вступна частина бакалаврської роботи

Кваліфікаційна робота починається зі вступу, який займає 3-4 сторінки. Тут формулюються основні положення, які визначають весь хід подальшої роботи.

Завдання вступної частини – зорієнтувати читача у тематиці праці, представити тему роботи, дослідницьке завдання, пояснити, чим важливе та цікаве звернення до даної теми, розкрити ширший історичний, суспільний та інтелектуальний контекст досліджуваного явища. Загалом, вступ повинен представити науковому

співтовариству головну думку праці та ті положення, які він збирається обґрунтувати та захистити в основній частині роботи.

У вступ входять: обґрунтування актуальності обраної теми, основні результати попередніх досліджень різних авторів щодо даної проблеми (описово і лаконічно), формулювання об'єкту, предмету, мети, гіпотези, завдань дослідження.

Заголовок „Вступ” робиться зверху по центру аркуша. Решта підрозділів (актуальність дослідження, об'єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання дослідження) пишуться з абзацу жирним або підкресленим шрифтом.

Висвітлення **актуальності** теми не повинно бути багатослівним. Спочатку кількома реченнями потрібно висловити головне – сутність проблеми та її актуальність. Далі коротко опишіть, що вже зроблено у висвітленні цієї проблеми, подайте лаконічний огляд літератури, покажіть, які її аспекти ще недостатньо розкриті. **Обов'язково** вкажіть прізвища дослідників. Важливо зазначити, які проблеми вирішить саме ваше наукове дослідження, чим воно корисне і потрібне для психологічної науки сьогодення.

Також автор вказує **наукову новизну, теоретичне та практичне значення** свого дослідження.

Визначаючи **об'єкт та предмет** дослідження пам'ятайте, що об'єкт – фрагмент, частина реальності, на яку спрямований науковий пошук. Об'єктом дослідження не можуть бути конкретні досліджувані, зв'язок між явищами та характеристики явища. Предмет дослідження – вузька чітко окреслена частина реальності, яку ви безпосередньо будете досліджувати. Це аспект психологічної реальності: психологічні властивості, стани, процеси, функції, види поведінки, та спілкування, просторові, часові характеристики, характеристики інтенсивності, взаємовплив і взаємозв'язок між ними. Об'єкт дослідження задає більш широкий (але не занадто!) контекст аналізу.

Наприклад.

Тема: «Особливості моральної саморегуляції підлітків з девіантною поведінкою».

Об'єкт дослідження: моральна саморегуляція поведінки підлітка.

Предмет: моральна саморегуляція як умова запобігання

девіантній поведінці.

Гіпотеза дослідження – логічно обґрунтоване припущення дослідника про наявність, відсутність чи зв'язок між явищами, про характер цього зв'язку, закономірності, динаміку явищ.

Гіпотеза дослідження: існує зв'язок між рівнем моральної саморегуляції та схильністю до девіантної поведінки; підлітки з високим рівнем моральної саморегуляції менш схильні до девіантної поведінки.

Гіпотеза може як підтвердитись, так і не підтвердитися. Негативний результат дозволить у майбутньому провести нові дослідження, висунути нові гіпотези. Не варто сприймати непідтверджену гіпотезу трагічно і тим більше – підтасовувати результати. В науці це неприпустимо. Із гіпотези виводяться мета й завдання дослідження.

Мета дослідження – це те, що повинно бути досягнуто у результаті роботи., її очікуваний результат роботи, що дозволяє вирішити поставлену у кваліфікаційній роботі проблему. Мета повинна відповідати темі дослідження.

Наприклад:

Мета: встановити, чи існує зв'язок між рівнем моральної саморегуляції та схильністю до девіантної поведінки; виявити шляхи формування моральної саморегуляції поведінки підлітків як умови запобігання її відхилень.

Завдання дослідження повинні бути узгоджені з темою, метою, об'єктом і предметом дослідження. Формулюючи завдання дослідження, потрібно не описувати дії, а пояснювати, з якою метою ви робите той чи інший крок і як це сприяє досягненню мети.

Наприклад:

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу з питань моральної саморегуляції.
2. Виявити механізми формування моральної саморегуляції в підлітковому віці.
3. Вивчити рівні моральної саморегуляції та встановити схильність до девіантної поведінки.
4. Встановити, чи існує зв'язок між рівнем моральної

саморегуляції і схильністю до девіантної поведінки у досліджуваних.

3.5. Вивчення та опис стану проблеми

Літературний аналітичний огляд, який, як правило, є першим розділом в тексті кваліфікаційної роботи, присвячується огляду літератури. Цей етап роботи передбачає пошук необхідної літератури у бібліотеках та її опрацювання. Студент при цьому повинен показати вміння працювати з літературою, гарний рівень засвоєння вивченого матеріалу, наявність власної думки при оцінці отриманої інформації.

При вивченні стану проблеми доцільна наступна **послідовність роботи**:

1. Ознайомитися з визначенням основних понять, які стосуються теми, використовуючи словники та енциклопедії. У них часто можна знайти посилання на найбільш відомі роботи у певній галузі і на вчених, які зробили основний внесок у дослідження явища, яке вивчається.

2. Скласти бібліографію з теми, яка вас цікавить, за допомогою систематичного каталогу. Слід продивитися декілька розділів каталогу, які потрапляють у смислове поле дослідження.

3. Ознайомитися з довідковими й бібліографічними виданнями з психології, суспільних наук.

Зробивши бібліографічну підготовку, ви будете мати уявлення про кількість публікацій з теми, що цікавить вас, про актуальність проблеми, зможете виділити авторів, які найбільше працювали з проблемою. Зверніть увагу і на ці поради:

1) Якщо ви читаєте книгу, що заслуговує на увагу, краще її конспектувати під час читання.

2) Можна переписати для себе висновки автора у тому вигляді, в якому вони викладені у роботі.

3) Дотримуйтесь у своїх конспектах системи позначень, яка дозволить вам впевнено розрізняти через деякий час уривки, що цитуються, скорочений виклад думок автора, ваші коментарі та примітки.

4) Доцільно вказувати у конспекті, до яких сторінок публікації відноситься кожний його фрагмент. Це абсолютно необхідно

для цитат.

5) У конспекті роботи, який описує експериментальне дослідження, потрібно відзначити такі його характеристики:

- перелік використаних методик;
- опис оригінальних(авторських) методик;
- опис процедури експерименту;
- обсяг вибірки досліджуваних та її параметри.

б) Будь-який конспект потрібно починати з запису повних вихідних даних наукової роботи. При використанні джерел з мережі Internet обов'язково зазначайте сайт, веб-адресу, створюйте посилання на веб-сторінку, з якої була взята інформація.

Зібрані матеріали можуть бути скомпоновані за хронологічним принципом, тобто ваш виклад буде описувати етапи дослідження проблеми вітчизняними та зарубіжними вченими.

Однак логічна побудова має переваги для поглибленого розуміння природи явища, яке вивчається.

Структура огляду літератури може бути приблизно такою.

1. Феноменологічний опис, тобто опис проявів, явищ, які є предметом дослідження. Область проявів, її частота, часові, просторові, інтенсивні характеристики.

2. Місце даного явища серед інших психічних явищ, тобто його взаємозв'язки, взаємовпливи. Фактори, які його обумовлюють. Явища, на які воно впливає.

3. Структура даного явища, тобто стійкі зв'язки між його компонентами, елементами.

4. Суть, природа явища. Визначення явища (одне або декілька).

5. Закономірності, яким підпорядковується явище.

6. Прикладне, практичне використання психічного явища(властивості, функції, або врахування його характеристики).

Зрозуміло, що побудова огляду літератури залежить від специфіки психічного явища, яке розглядається, міри його вивчення й інших факторів. Тому запропонована схема є приблизною.

В огляді літератури обов'язково повинні бути названі прізвища авторів, чії ідеї або експериментальні результати ви переказуєте або узагальнюєте. Вкажіть конкретні публікації авторів або автора, який став

для вас посередником, джерело інформації про автора, ідеї якого вас зацікавили. Звернення до праць інших авторів є абсолютно універсальною практикою і дозволяє показати, що вашу думку поділяють відомі та авторитетні дослідники, або, навпаки, покритикувати тих авторів, з думкою яких ви не погоджуєтесь. Однак, пам'ятайте, що дослівне запозичення чужого тексту, без посилання на джерело, називається плагіатом. Така робота до захисту не допускається.

Посилання на джерело, відповідно до його порядкового номеру у списку використаної літератури, наводиться у квадратних дужках. Воно вважається продовженням речення, тому крапка ставиться після нього. Посилання робляться як на весь використаний документ, так і на окремі його частини, а також групу документів (наприклад, [4; 12; 15]). Це означає, що наведена ідея висвітлена у працях під №№ 4, 12, 15 у вашому списку літератури.

Використовувати праці інших авторів можна шляхом **цитування, перефразування та узагальнення**.

Цитата, звичайно ж дослівна, не повинна бути надто довгою. Вона подається у лапках і супроводжується посиланням на джерело. Вилучення певних фрагментів із цитати позначається трикрапкою. Цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються з авторським текстом.

Наприклад:

Т. Титатенко характеризує юнацький вік як «...найромантичніший, найсумніший, найтривожніший і, водночас, найщасливіший, найяскравіший період».

Ця ж цитата може виглядати і так: «Юнацький вік ... найромантичніший, найсумніший, найтривожніший і, водночас, найщасливіший, найяскравіший період» [4, с.25]. Це посилання свідчить, що автор використав цитату з джерела № 4 на сторінці 25.

Якщо ви подаєте цитату, яку ви взяли не з першоджерела, а з роботи іншого автора, то у кінці цитати в дужках вказуєте джерело, з яким працювали. Наприклад: [Цит. за: Лавров М.С. Психологічний словник. К., 1998].

Окрім цитування, у літературному огляді використовуються перефразування та узагальнення. Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст значного об'єму інформації. Більшу частину

тексту складає перефразовування. При його застосуванні, автор прагне переказати думку якомога ближче до тексту, але використовуючи власну лексику, висловлюючи власну позицію. Досягти бажаного, уникаючи плагіату, можуть допомогти такі прийоми як: виділення основної думки, зміна структур речення, використання синонімів і обов'язкове посилання на джерело.

3.6. Методи та методика дослідження

Розділ другий присвячується методам та методиці дослідження, Як правило, цей розділ складається з двох чи трьох підрозділів (параграфів). У першому параграфі робиться обґрунтування експериментального дослідження. Посилаючись на дослідження інших авторів, ви пояснюєте, чому вибрані саме ці методи та методики. Якщо використана методика широко вживана, то в тексті кваліфікаційної роботи можна обмежитися посиланням на автора і джерело, а сам текст представити в додатках. Розроблена самостійно методика (наприклад, план бесіди) наводиться повністю. У цьому параграфі описується і процедура дослідження: коли, за яких умов вона проводилась. Опис власної методики дослідження та процедури дослідження здійснюється в другому параграфі.

Приклад:

РОЗДІЛ II. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

2.1 Методологічні засади дослідження моральної саморегуляції підлітків з девіантною поведінкою.

2.2 Методи, методика та процедура дослідження.

2.3. ...

Плануючи та проводячи дослідження, пам'ятайте про етичні вимоги. Ваше дослідження не повинно шкодити взаєминам та психологічному комфорту досліджуваних. Імена та прізвища досліджуваних шифруються. Наприклад: Олена Л.

Досліджуваних слід забезпечити стандартними бланками для відповідей чи іншими необхідними матеріалами. Подбавши про це наперед, ви заощадите час проведення дослідження, зробите свою роботу охайнішою і швидше здійсните підрахунки. Усі продукти діяльності, отримані в ході дослідження (малюнки, опитувальні листи, протоколи бесід чи спостережень) *обов'язково зберігаються* і

представляються в додатках.

Формуючи вибірку досліджуваних потрібно врахувати, що:

1. Кількість досліджуваних повинна бути не менше 40-50.
2. У виборці мають бути досліджувані обох статей в приблизно однаковій кількості (крім гендерних досліджень).

У разі, коли досліджуване явище складне чи багатоаспектне, розділ 2 може містити теоретичні відомості або інформацію прикладного характеру. Тоді дані щодо методів та методики дослідження розміщуються в третьому розділі разом з емпіричним матеріалом.

3.7. Опис та представлення результатів

У третьому (або у другому окремим підрозділом) розділі проводиться аналіз результатів дослідження. У цьому розділі ви маєте реалізувати завдання дослідження й підтвердити чи спростувати гіпотезу. На цьому етапі створюється власне наукове знання, що передбачає опис, аналіз, пошук зв'язків і залежностей між подіями і явищами. Дослідник повинен зіставити, осмислити отримані ним дані, пояснити їх, відстежити та пояснити тенденції та закономірності. У цьому розділі отримані в ході дослідження дані можуть порівнюватися з результатами, одержаними іншими дослідниками.

Наприклад:

РОЗДІЛ III. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНІВ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ У ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ.

- 3.1 Результати вивчення рівнів моральної саморегуляції підлітків.
- 3.2 Результати дослідження схильності підлітків до девіантної поведінки.

Встановлення взаємозв'язку між рівнем моральної саморегуляції та схильністю підлітків до девіантної поведінки.

Для обробки отриманих результатів використовуються методи математичної статистики, але всі громіздкі підрахунки описуються в додатках. У тексті ж наводяться формули, пояснення, результати та висновки.

Для полегшення сприймання кваліфікаційної роботи до неї вводяться **додатки**. Додатки до кваліфікаційної роботи мають бути оформлені як її продовження й розташовуються після списку літератури в порядку згадування у тексті. У додатки включають матеріали, що

доповнюють основний текст, бланки і тексти методик, анкет, таблиці, де підсумовані й систематизовані експериментальні дані, малюнки, складні математичні обрахунки тощо.

Кваліфікаційна робота завершується **висновками**.

Формулювання загальних висновків є логічним завершенням бакалаврської роботи. Головна їх мета – узагальнити підсумки дослідження. Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони максимально відповідали поставленим завданням. Також рекомендовано формулювати висновки до кожного розділу бакалаврської роботи.

У висновках також розкривається значимість отриманих дослідником даних для теорії та практики, робляться короткі висновки до кожного розділу кваліфікаційної роботи, причому максимум уваги приділяється результатам, отриманим у третьому розділі. У цій частині роботи важливо висловити власну думку, але вводити нові факти, аргументи, ідеї на цій стадії не варто. Висновок повинен підсумовувати.

У цій частині роботи обов'язково вказується, чи виконані завдання дослідження і чи підтвердилася гіпотеза, подаються методичні рекомендації. Прийнято писати також про перспективи подальшого дослідження.

Обсяг цього розділу, як і обсяг вступу – 2-4 сторінки.

У висновках необхідно відображати не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й можливі недоліки та проблеми, а також сформулювати конкретні рекомендації та пропозиції щодо їх усунення. У висновках слід наголошувати на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтовувати достовірність результатів дослідження, викладати рекомендації щодо вирішення порушених проблеми, удосконалення підходів до їх подальшого вивчення. У стислій формі, з логічною послідовністю викладаються зроблені автором узагальнення і висновки, які в подальшому складають основу доповіді студента під час захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи перед Екзаменаційною комісією.

У кінці роботи (після основного тексту) додається **список використаних джерел**. Список літератури повинен відповідати темі кваліфікаційної роботи і відображати всі аспекти розглянутої проблеми.

Список складається з 40 і більше джерел і охоплює тільки ті праці, на які є посилання в тексті кваліфікаційної роботи. Підручники, статті з науково-популярних журналів чи книжок при написанні наукової роботи, якою є і кваліфікаційна робота, використовувати не варто. Список пишеться в алфавітному порядку (прізвища перших авторів або заголовків), вказується назва видавництва та рік видання. Усі літературні джерела подаються в списку тією мовою, якою вони написані. Спочатку перераховуються праці мовою з кириличною графікою, а потім праці написані мовами з використанням латиниці. Орієнтовний зразок оформлення списку літератури подано у Додатку 3.

3.8. Оформлення тексту бакалаврської роботи

Науковий рукопис у кінцевому варіанті, який подається для розгляду та аналізу науковому керівнику, рецензентам та членам комісії, що працюють під час захисту кваліфікаційних робіт, повинен мати таку структуру:

- 1) титульна сторінка;
- 2) зміст;
- 3) вступ;
- 4) основна частина (основні розділи роботи, до яких відносяться теоретична і практична частини дослідження);
- 5) висновки;
- 6) список використаної літератури;
- 7) додатки.

Бакалаврська робота виконується *державною мовою*.

Робота починається з титульної сторінки, де вказують установу (Міністерство освіти і науки України), повну назву закладу вищої освіти, назву кафедри, тему кваліфікаційної роботи, дані про виконавця роботи, дані про керівника та його науковий ступінь, місто і рік виконання роботи. Зразок оформлення титульної сторінки (див. додаток А).

Наступна сторінка, яка не нумерується, – це зміст роботи, в якому відображена вся структура рукопису. Зміст включає в себе всі розділи бакалаврської роботи. Орієнтовний зразок оформлення змісту наведено а додатку Б.

У змісті вказується нумерація сторінок, на яких розміщено початок кожного розділу та підрозділу (на відміну від плану, де номери сторінок розділів не вказуються).

Плануючи власну наукову працю, слід зважати на *загальні вимоги та*

рекомендації: теми кожного розділу однаково важливі за своїм значенням; розділи повинні бути приблизно однакові за об'ємом та охоплювати весь матеріал, що стосується теми, але не вміщувати нічого зайвого; теми і зміст окремих розділів не повинні "накладатися"; жоден із пунктів плану не повинен повторювати назви роботи.

Основні вимоги до оформлення тексту студентських наукових робіт та списку використаних літературних джерел описано у розділі 3.

Важливо! Сторінки всіх складових кваліфікаційної (дипломної) роботи підлягають наскрізній нумерації.

Текст кваліфікаційної роботи виконується на аркушах формату А4 за допомогою комп'ютерного набору. Текст роботи розміщують на одній стороні аркуша із дотриманням полів:

- поля зліва – 30 мм,
- справа – 10 мм,
- вгорі – 20 мм,
- внизу – 20 мм.
- Розмір шрифту основного тексту – 14 кегль,
- тип шрифту – Times New Roman,
- інтервал 1,5 пт,
- Вирівнювання – за шириною.
- Відступи перед, після абзацу – 0 пт,
- Абзацний відступ – 1,25 см.

На одній сторінці суцільного тексту має бути 28-29 друкованих рядків, а в рядку – 58-60 знаків із проміжками між словами включно.

Номери сторінок проставляються по верхньому правому краю, або в центрі. Нумерація проставляється починаючи зі Вступу. У кваліфікаційній роботі вступ буде 3-ю сторінкою. Титульний аркуш та зміст рахуються, але не нумеруються.

Заголовки структурних частин:

«ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до набору.

Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи починають із нової сторінки.

У кваліфікаційній роботі, крім текстової форми, для представлення результатів можна використати і **графічні форми**: графи, стовпчикові діаграми, просторово-графічні описи, таблиці, графіки, ілюстрації. Вони становлять собою певний спосіб організації інформації, що дозволяє систематизувати і скоротити текст, представити його наочно.

Використовуючи графічні форми у тексті кваліфікаційної роботи, слід пам'ятати, що:

- на всі таблиці, графіки і т. ін. у тексті роботи повинні бути посилання;
- таблиці, графіки і т.п. вводяться у текст відразу після посилання на них, або на наступній сторінці;
- таблиці, графіки і т.ін. нумеруються по тексту: перша цифра означає номер розділу, а друга – порядковий номер графічної форми (наприклад, Табл. 3.1. – це перша таблиця третього розділу);
- таблиця, графік і т.д. відділяється від тексту одним рядком відступу (знизу і зверху);
- усі малюнки, таблиці, графіки тощо повинні обов'язково мати назву.

Таблиці включають такі елементи:

1. Нумераційний заголовок, у якому вказується порядковий номер таблиці.
2. Тематичний заголовок.
3. Заголовки граф таблиці (головка)
4. Основну частину, яка складається з боковика (заголовки рядків) та граф.

Усі графи та боковик повинні мати заголовки. Заголовки графи стосуються всіх даних цієї графи, а заголовок рядка – усіх даних цього рядка. Слово «Таблиця», вирівнюють по правому краю, а змістовну назву таблиці - по центру.

Наприклад,

Таблиця 2.1.

Розподіл досліджуваних із різним рівнем сформованості здатності до спільної діяльності в експериментальній і контрольній групах

Рівні розвитку здатності до спільної діяльності	Експериментальна вибірка		Контрольна вибірка	
	Початковий зріз	Кінцевий зріз	Початковий зріз	Кінцевий зріз
високий	2	5	3	4
середній	6	9	5	6
низький	7	1	7	5

Якщо таблиця містить велику кількість рядків, її можна перенести на наступний аркуш. У цьому разі нумераційний та тематичний заголовки вказують один раз над першою частиною таблиці, а над іншими частинами пишуть слова „Продовження таблиці” та номер таблиці.

Наприклад: «Продовження таблиці 2.1».

У тексті таблицю розміщують після першої згадки про неї, а посилання на таблиці в тексті подаються у скороченому вигляді:

Наприклад: Як показано у таблиці 2.1., першокласники краще виконали завдання, ніж дошкільники.

Повторні посилання на таблицю починаються зі слів „дивись”: (Див. табл. 2.1.).

Гістограми, полігони, графіки малюнки теж обов’язково підписують. Назву повинні мати і вісі. Всі умовні позначення виносяться під (за) графічне зображення і позначаються:

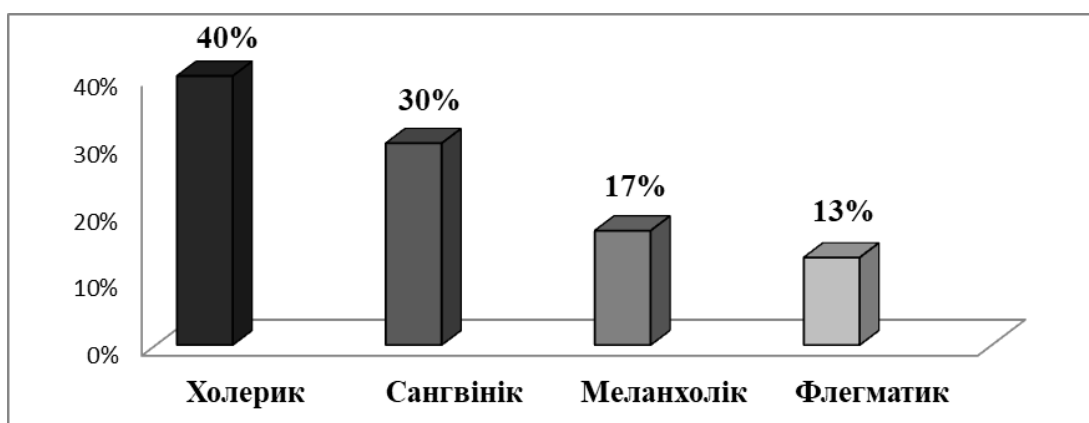

Рис. 2.2.3. Типи темпераменту осіб, що відбувають покарання

Кожен додаток починають із нової сторінки. У верхньому кутку праворуч пишуть слово „Додаток” і його номер. Нумеруються додатки за допомогою великих букв українського алфавіту, наприклад, “Додаток А”, “Додаток Б”. Виняток складають літери: Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Кожен додаток має свій заголовок і починається з нової сторінки. Якщо в роботі є лише один додаток, то його не нумерують. Нижче, посередині рядка, пишуть заголовок.

4. ЗАХИСТ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

4.1. Підготовка студента до захисту

Виконану і відповідно оформлену бакалаврську роботу студент подає науковому керівнику, який оцінює її теоретичний рівень, якість виконання дослідження, рівень здобутих знань та навичок, вміння аналізувати отримані результати, логічність та аргументованість думки, доцільність та обґрунтованість рекомендацій та рекомендує (чи не рекомендує) роботу до захисту. Тож студент допускається до захисту кваліфікаційної роботи лише після перевірки її науковим керівником.

Обов’язковим моментом допуску до захисту є перевірка роботи на плагіат.

Максимальний обсяг цитувань для бакалаврських досліджень не повинен перевищувати 40% від загального обсягу тексту, а робота допускається до захисту за умови, якщо її текст визнається оригінальним (з високою унікальністю) в межах 85-100%.

Отримавши відгук наукового керівника, студент подає роботу на кафедру та на рецензування. Не пізніше як за два тижні до захисту, відповідно із затвердженим графіком засідань Екзаменаційної комісії кафедра на підставі відгуку наукового керівника та рецензії (рецензій) надає рекомендацію щодо захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи студента. Не пізніше як за п’ять днів до захисту бакалаврська робота разом із рецензією (рецензіями), відгуком наукового керівника передається в деканат для Екзаменаційної комісії.

Екзаменаційній комісії можуть надаватися також інші матеріали, що характеризують наукову та практичну значущість роботи (опубліковані статті, тези наукових доповідей за темою дослідження; акти впровадження результатів дослідження; розроблені та виготовлені студентом макети, моделі, пристрої тощо). Наявність таких матеріалів підвищує цінність

кваліфікаційної (дипломної) роботи та враховується при її оцінюванні.

До захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи допускаються студенти, які повністю виконали всі вимоги навчального плану.

4.2. Обов'язкові процедури допуску бакалаврської роботи до захисту

Кваліфікаційна робота виконується за темою, затвердженою на засіданні кафедри загальної та практичної психології та наказом ректора.

Згідно графіка підсумкової атестації, передбачено наступні процедури:

1. Перевірка на плагіат. Проводить офіційно призначена особа. Для перевірки кваліфікаційних робіт використовується ліцензійна система перевірки академічних текстів на виявлення текстових запозичень. Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У разі порушення академічної доброчесності здобувачем вищої освіти, він притягується до академічної відповідальності згідно Закону України «Про освіту».

Здобувачеві необхідно надіслати свою роботу в електронному вигляді (розділи основної частини і висновки) на адресу кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту. За результатами перевірки видається протокол перевірки та висновок щодо наявності у роботі текстових запозичень, та приймається рішення щодо допуску роботи до захисту.

2. Проведення попереднього захисту робіт, на якому оцінюється готовність випускника до підсумкової атестації. На попередній захист потрібно мати результати перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат, чорновий роздрукований примірник кваліфікаційної роботи та виступити з доповіддю за темою роботи і надати підтвердження апробації бакалаврського дослідження.

3. Оформлення кваліфікаційної роботи. Бакалаврська робота оформлюється згідно вимог ДСТУ 3008-2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення» за методичними вказівками до виконання кваліфікаційної роботи.

Кваліфікаційна робота брошурується і кваліфікаційна робота подається на кафедру у термін, передбачений графіком підсумкової атестації. До роботи додаються матеріали апробації, протокол аналізу звіту подібності, відзив наукового керівника.

4. Направлення на рецензування. Кваліфікаційні роботи

рецензуються фахівцями, яких призначено і затверджено на засіданні кафедри. Рецензії додаються до кваліфікаційної роботи з підписами рецензентів у термін, передбачений графіком підсумкової атестації.

5. Допуск до захисту. Допуск робіт до захисту здійснюється завідувачем кафедри у час, передбачений графіком підсумкової атестації. Здобувачі, які не виконали дані вимоги, до процедури захисту не допускаються.

4.3. Захист бакалаврської роботи

Захист проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, яка заслуховує виступ автора кваліфікаційної (дипломної) роботи, ознайомлюється з рецензією (рецензіями) на неї та відгуком наукового керівника.

На захисті наукових робіт студент у своїй доповіді повинен спершу повідомити членам комісії тему наукового дослідження. Далі він має викласти основний зміст, який стосується вступної частини рукопису та результатів експериментальної частини. В кінці доповіді повідомляються основні висновки щодо отриманих результатів.

Захист кваліфікаційної роботи – це запланована наукова дискусія, у ході якої студент повинен аргументувати свої власні судження, висновки. На захисті студент робить коротку доповідь (7-10 хвилин), що супроводжується презентацією.

Усний виступ студента на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, як правило, містить:

- обґрунтування актуальності теми;
- визначення мети кваліфікаційної (дипломної) роботи, логіки реалізації конкретних завдань;
- розкриття сутності наукової новизни, теоретичної та практичної значущості отриманих результатів дослідження;
- виклад висновків, рекомендацій.

Студент зобов'язаний також по суті відповісти на запитання членів Екзаменаційної комісії та присутніх, дати аргументовані роз'яснення щодо критичних зауважень висловлених у рецензіях.

Під час виступу студент повинен продемонструвати рівень володіння матеріалом дослідження й аргументовано довести наукову та практичну цінність виконаної роботи, зокрема:

- виявити ґрунтовну обізнаність і належну ерудованість щодо обраної

проблеми та предмета дослідження, в тому числі обізнаність у зарубіжних джерелах, в контексті своєї спеціальності;

- показати інноваційний характер самостійно отриманих результатів;
- поєднати виступ із використанням мультимедійних засобів, демонструванням таблиць, схем, виробів, пристроїв, установок тощо.

Отже, орієнтовна **структура виступу на захисті** може бути такою:

1. Актуальність та обґрунтування вибраної теми.
2. Об'єкт та предмет дослідження.
3. Гіпотеза дослідження.
4. Мета та завдання дослідження.
5. Основні робочі поняття і наукові положення, на які спирався автор.
6. Методика та методи дослідження.
7. Отримані результати.
8. Загальні висновки щодо кваліфікаційної роботи.

Особливу увагу слід приділити опису власного внеску у розробку проблеми, зокрема, емпіричній частині дослідження.

Після доповіді студент відповідає на запитання присутніх на захисті.

Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Психологія» проводиться у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи.

Списки допущених до захисту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти подаються екзаменаційній комісії деканатом. До захисту не допускаються здобувачі вищої освіти, які не виконали навчальної бакалаврської програми і мають академічну заборгованість на момент подання до захисту кваліфікаційної роботи.

Деканат організовує ознайомлення членів екзаменаційної комісії з кваліфікаційними роботами здобувачів.

Публічний захист кваліфікаційних робіт відбувається перед екзаменаційною комісією (ЕК) та запрошеними стейкхолдерами. На засідання ЕК із захисту кваліфікаційних робіт на кожну роботу подаються такі матеріали: Подання голові ЕК щодо захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи, у якому містяться довідка про успішність, висновок керівника, висновок випускової кафедри загальної та практичної психології; кваліфікаційна робота та папка з матеріалами про апробацію наукового дослідження; відзив наукового керівника; дві рецензії; зведена відомість

успішності.

Перед захистом здобувач вищої освіти зобов'язаний ознайомитися з відзивом наукового керівника і рецензіями, проаналізувати їх та підготувати відповіді на зауваження. Захист кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менш як половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Дата захисту визначається графіком засідань екзаменаційної комісії, що затверджується наказом ректора і доводиться деканатами до відома голови, членів ЕК, здобувачів вищої освіти. Цим наказом призначається секретар комісії, який має забезпечувати відповідне документування роботи ЕК.

Процедура захисту кваліфікаційної роботи здобувачів вищої освіти складається з:

- доповіді здобувача вищої освіти, яка ілюструється презентацією;
- відповідей на запитання членів ЕК;
- відповідей на зауваження рецензентів;
- підсумків захисту кваліфікаційної роботи (дається оцінка кваліфікаційній роботі кожного здобувача вищої освіти).

Здобувач вищої освіти готує до захисту доповідь та ілюстративний матеріал у вигляді мультимедійної презентації, які відображають результати дослідження, основні висновки, узагальнення та пропозиції, що містяться в роботі. Необхідну кількість та зміст ілюстрацій доповідач визначає самостійно та погоджує з керівником.

Члени ЕК, які присутні на захисті, ставлять доповідачу запитання з метою визначення рівня його загальнотеоретичної і професійної підготовки та наукової ерудиції. Після відповіді на запитання слово надається науковому керівникові для характеристики й оцінки кваліфікаційної роботи. У разі його відсутності з поважної причини відзив повинен бути оприлюднений одним із членів ЕК. Потім оголошуються рецензії на кваліфікаційну роботу, яка захищається.

Під час захисту ведеться протокол засідання ЕК. Окремо відзначається думка членів ЕК про наукову і практичну цінність кваліфікаційної роботи та їх рекомендації щодо підсумкової оцінки. Загальний захист кваліфікаційної роботи здобувачів, як правило, не перевищує 30 хвилин.

Випускники, які отримали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з університету і їм видається академічна довідка про навчання. Для повторного захисту кваліфікаційна робота може бути

прийнята лише через рік.

На підставі рецензій, відзиву наукового керівника та результатів захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія приймає вмотивоване рішення стосовно кожного здобувача щодо оцінки кваліфікаційної роботи та присвоєння їй автору кваліфікації бакалавра. Рішення екзаменаційної комісії щодо оцінки знань, виявлених під час підготовки та захисту кваліфікаційної роботи, а також присвоєння здобувачу вищої освіти кваліфікації та видачі йому відповідного диплома приймається на закритому засіданні відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні.

Після обговорення підсумків захисту на закритому засіданні ЕК оприлюднюється її рішення. У разі незгоди членів ЕК щодо оцінки певної кваліфікаційної роботи і однакової кількості голосів голос голови є вирішальним.

Результати захисту кваліфікаційних робіт оголошуються в день захисту після оформлення протоколів екзаменаційної комісії. Секретар комісії веде протоколи захисту і присвоєння кваліфікації, які підписуються головою і членами ЕК і здаються в навчальний відділ. Після захисту усі кваліфікаційні роботи надсилаються у репозитарій ГНПУ ім. О. Довженка і зберігаються на випусковій кафедрі.

За результатами успішного захисту кваліфікаційної роботи екзаменаційна комісія приймає рішення про присвоєння кваліфікації бакалавра психології і про видачу здобувачу вищої освіти диплома встановленого зразка.

4.4. Критерії оцінювання бакалаврської роботи

Критеріями оцінювання бакалаврської роботи є:

1. Логічність наукового апарату (актуальність, суперечність, проблема, об'єкт, предмет, завдання, дослідження). Макс. - 10 балів.
2. Повнота теоретичного обґрунтування проблеми. Макс. - 20 балів
3. Якість і повнота емпіричної (експериментальної) перевірки теоретичних положень. Для робіт історичного плану - вивчення стану реалізації досліджуваної історичної проблеми в сучасній практиці. Макс. - 20 балів.
4. Якість математичних розрахунків, що підтверджують висновки роботи. Макс. - 5 балів.
5. Якість ілюстративного матеріалу, що підтверджує результати дослідження (таблиці, графіки, малюнки та ін.). Макс. - 5 балів .

6. Наявність і повнота практичних рекомендацій. Макс. - 5 балів.
7. Дотримання вимог до якості оформлення. Макс. - 5 балів.
8. Чіткість і стиль викладення. Макс. - 10 балів.
9. Повнота і правильність оформлення списку використаних джерел. Макс. - 10 балів.
10. Вмілий виклад та знання матеріалу, що продемонстровані на захисті. Макс. - 10 балів.

Максимальна кількість балів за всю роботу - 100.

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS
90-100	A - Високий рівень
82-89	B – Достатній рівень
74-81	C - Середньо-достатній рівень
64-73	D - Середній рівень
60-63	E - Нижче середнього рівень
35-59	FX - Низький рівень
1-34	F - Дуже низький рівень

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавльова Л. П., Котлова Л. О., Пирог Г. В. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт з психології. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 48 с.
2. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання: ДСТУ 8302:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с.
3. Лівінський О. М., Курок О. І., Гридякін В. О., Зінченко О. В. Методологія і методи наукових досліджень : навчальний посібник. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2024. 216 с.
4. Методичні рекомендації до написання курсових робіт з психології / уклад. К. П. Гавриловська, Л. О. Котлова. Житомир, 2015. 34 с.
5. Наказ МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
6. Подоляк Л. Г. Психологія вищої школи / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко [вид. 3-тє, доп.]. К.: Каравела, 2020. 380 с.
7. Поліщук В. М. Методичні рекомендації для виконання контрольних, курсових, дипломних, магістерських робіт з психології. Глухів : ГДПУ, 2009. 18 с.
8. Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно до ДСТУ 8302:2015 URL: <http://aphd.ua/pryklady-oformlennia-bibliohrafichnoho-opysu-vidpovidno-do-dstu-83022015/>
9. Сергеєнкова О. П., Поліщук В. М. Методичні рекомендації для виконання кваліфікаційних робіт бакалаврів: освітня програма 053.00.03 Психологія бізнесу та управління. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. 29 с.
10. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 352 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Кафедра педагогіки, психології,
соціальної роботи та менеджменту

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА РОБОТА ПСИХОЛОГА У ЗАКЛАДАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Виконав:

Петренко Євген Іванович

(прізвище, ім'я, по батькові)

053 Психологія

(спеціальність, освітня програма)

Науковий керівник:

канд. психол. наук, доцент

(науковий ступінь, учене звання, посада)

Ільїна Н.М.

(ініціали, прізвище)

Глухів – 2023

Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ I. СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПСИХОЛОГА В ЗАКЛАДАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ	Error! Bookmark not defined.
1.1 Система профорієнтаційної роботи в Україні..	Error! Bookmark not defined.
1.2. Особливості профорієнтаційної роботи в закладах виконання покарань	Error! Bookmark not defined.
1.3. Функції психолога в забезпеченні професійного самовизначення засуджених у закладах виконання покарань	Error! Bookmark not defined.
Висновки до першого розділу.....	Error! Bookmark not defined.
РОЗДІЛ II. ГОТОВНІСТЬ ДО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ТА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ.....	Error! Bookmark not defined.
2.1. Організація експериментальної роботи	Error! Bookmark not defined.
2.2. Діагностика готовності до професійного самовизначення в закладах виконання покарань	Error! Bookmark not defined.
2.3. Стан готовності засуджених до вибору, зміни професії, навчання та працевлаштування.....	Error! Bookmark not defined.
2.4. Рекомендації щодо організації профорієнтаційної роботи в закладах виконання покарань	Error! Bookmark not defined.
Висновок до другого розділу	Error! Bookmark not defined.
ВИСНОВКИ.....	Error! Bookmark not defined.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	Error! Bookmark not defined.
ДОДАТКИ.....	Error! Bookmark not defined.

Додаток В

Зразок оформлення списку використаних джерел

Один автор

Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2023. 352 с.

Два автори

Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: практикум: навчальний посібник. Київ: Каравелла, 2009. 448 с.

Монографії у співавторстві

Поліщук В.М. Групові очікування в освітньому середовищі суб'єктів початкової школи Психологія міжгрупової взаємодії: історичний і територіальний виміри. Монографія / за наук. ред. Л. Г. Чорної. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. – Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2024. 194 с.(С. 84–97).

Без автора

Хрестоматія навчальних програм з проблем гендерного розвитку. Науковий упоряд. С.П. Юдіна. Київ : ПЦ «Фоліант», 2024. 387 с.

Матеріали конференцій, з'їздів.

Поліщук В.М. Вікова періодизація і вікова класифікація: вихідна феноменологія. *Восьмі Геретівські читання: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 вересня 2024 р.* Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. С. 243–248.

Словники

Психологічний словник / уклад. О. Степанов та ін. Київ : Академвидав, 2006. 423 с.

Дисертації

Петров П. П. Розвиток духовної самосвідомості молоді: дис. ... доктора психол. наук : 19.00.07. Київ, 2005. 276 с.

Автореферати дисертацій

Костіна Т.О. Особливості усвідомлення життєвих сценаріїв у юнацькому віці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». Київ, 2013. 20 с.

Видання закладів вищої освіти

Поліщук В.М. Психологія соціальної обмеженості (інформаційний зріз). *Вчені записки ТНУ і. В.І. Вернадського.* 2022. Т. 33 (72). № 2. С. 184–189.

Періодичні видання

Поліщук В.М. Вікова динаміка уваги в молодшому шкільному віці. *Початкова школа*. 2017. № 11. С. 8–11.

Зарубіжні видання

Поліщук В.М. Проблематика психологічної науки в актуальному соціальному вимірі. *International Journal of Education and Science*. 2021. Vol. 4. No 4. С. 33–43.

Віддалений доступ

Бібліографічний опис ресурсу віддаленого доступу (Web-сайт)

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Електронні дані. Київ: НБУВ, 2013-2015. URL: www.nbuv.gov.ua (дата звернення 30.03.2024).

Бібліографічний опис ресурсу віддаленого доступу (Бібліографічна база даних)

Електронний каталог Національної парламентської бібліотеки України. Київ: Нац. парлам. б-ка України, 2002-2015. URL: catalogue.nplu.org (дата звернення 30.03.2024).

Бібліографічний опис ресурсу віддаленого доступу (Інтернет-портал)

Ukr.net. Електронні дані. Київ: Український Інтернет холдинг ТОВ «Укрнет», 1998–2015. URL: www.ukr.net (дата звернення 30.03.2015).

Навчальне видання

Ільїна Н.М., Полілуєва І.В., Зінченко В.П.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ
БАКАЛАВРСЬКИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ (ДЛЯ СТУДЕНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ)**

Методичні рекомендації

Видання друкується за авторським редагуванням